

Utlåtande 2011:35 RV (Dnr 327-1325/2010)

Gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholm

Förslag från äldrenämnden

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad godkänns i enlighet med detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Joakim Larsson anför följande.

Ärendet

Äldrenämnden föreslår, mot bakgrund av regeringens förslag om en ny nationell värdegrund för äldreomsorgen inom ramen för socialtjänstlagen följande gemensamma värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad:

”Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.”

Det är viktigt att äldreomsorgen i Stockholms stad får ett tydligare fokus på individen, där den äldre och dess anhöriga ökar sina chanser att påverka och bestämma själv för att på så sätt öka välbefinnandet och tryggheten.

För att värdegrunden ska få den betydelse och den genomslagskraft som är nödvändig är det viktigt att den konkretiseras och förankras bland medarbetarna i såväl de kommunala som de fristående verksamheterna. Ett viktigt sätt att kunna stödja värdegrundsarbetet är arbetet med lokala värdighetsgarantier som bör uppmuntras i äldreomsorgen. Ett sådant system anses kunna stimulera

utförarnas förändrings- och förbättringsarbete och således den enskildes förändrings- och förbättringsarbete, vilket gynnar den enskildes valmöjligheter i omsorgen.

Det fortsatta arbetet med värdegrunden bör integreras i stadens system för ledning och styrning (ILS) för att förbättra och stärka uppföljningen av verksamheterna.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, kommunstyrelsens handikappråd, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd samt Östermalms stadsdelsnämnd. Skarpnäcks stadsdelsnämnd har ej inkommit med remissvar på grund av tekniska problem.

Stadsledningskontoret anser att det är viktigt att understryka vikten av att det sker en konkretisering av värdegrunden så att denna får en praktisk betydelse i det dagliga arbetet. I äldrenämndens kommande arbete är det därför viktigt hur värdegrunden arbetas in i den ordinarie verksamheten. Nämnden bör vara öppen för andra formuleringar i värdegrunden om det visar sig att den värdegrund som nu föreslås blir svår att mäta effekten av.

Kommunstyrelsens handikappråd anser att förslaget till värdegrund innehåller bra ambitioner men att det saknas formuleringar om vilka resurser som krävs för att konkretisera och förverkliga värdegrunden. Det är viktigt att lägga resurser för att förankra och följa upp implementeringen av värdegrunden i personal- och ledningsgrupper.

Bromma stadsdelsnämnd anser att det är viktigt att stadsdelsnämnderna ges möjlighet att ta del av de statliga medel som avsatts för arbetet med värdegrunderna. Detta för att ha utrymme att göra personalen delaktig i arbetet med att implementera värdegrunden i det praktiska arbetet. För att det ska vara möjligt krävs att värdeord och begrepp som används i värdegrunderna måste vara desamma på såväl lokal som regional och nationell nivå, vilket nämnden anser att förslaget till ny värdegrund är.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anser att de synpunkter som äldrenämnden för fram är bra och ställer sig bakom dessa. Nämnden betonar vikten

av att tillhandahålla vägledningsmaterial samt inkludera personalen i dialogmöten kring den nya värdegrunden.

Farsta stadsdelsnämnd anser att förslaget till nya värdegrunder är bra då värdegrunden direkt kopplas till de lokala värdighetsgarantierna och bör leda till ett ökat fokus på varje individ och dennes personlighet och välbefinnande.

Nämnden lyfter speciellt fram det positiva i frivillig värdegrundsmärkning då det ger kunden möjlighet att enklare välja mellan olika omsorgsalternativ samtidigt som det även fungerar som ett sätt för nämnden att följa upp verksamheterna.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anser att förslaget till nya värderingsgrunder är positivt. Värdegrunden ska utgöra basen i enheternas kvalitetsarbete och ständigt finnas med i äldreomsorgens utvecklings- och fortsättningsarbete. Nämnden vill särskilt lyfta fram vikten av en värdig vård- och omsorg för de mest sjuka äldre och en värdig vård vid livets slutskede.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att de nya värdegrunderna är bra då den nuvarande värdegrunden är diffus och svår för kunden att tolka. Den nya värdegrunden som utgår från ett individperspektiv gör att kunden till större del kan förstå vad denne kan förvänta sig av äldreomsorgen i Stockholms stad. Att kunna påverka sitt liv och leverne ökar den äldres känsla av välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att förslaget till gemensam värdegrund för äldreomsorg i Stockholms stad utgör ett bra underlag för värderingar och förhållningssätt inom äldreomsorgen. Förslaget stämmer i mångt och mycket överrens med de värdegrunder som arbetsgrupperna utarbetat inom Kungsholmens äldreomsorg.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att en för staden gemensam värdegrund direkt kan kopplas till kvalitetsgarantierna och således kommer att bidra till att de äldre och deras närstående bättre förstår vad äldreomsorgen har att erbjuda och vad de kan förvänta sig. Den föreslagna värdegrunden är ur det perspektivet bra enligt nämnden.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd anser att förslaget till gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad är en betydelsefull komponent för att behålla gällande likställighetsprincip med tanke på den mångfald av utförare som finns inom äldreomsorgen idag.

Nämnden framhåller betydelsen av att förankra värdegrunden bland personalen för att den på ett enklare och smidigare sätt ska kunna implementeras i verksamheten.

Skärholmens stadsdelsnämnd anser att det är viktigt att äldreomsorgen ser den enskilda människan, fokuserar på dennes möjligheter och på att stödja den

äldre där de egna resurserna inte räcker till. Förslaget till en gemensam värdegrund är en viktig del i att förbättra och utveckla detta arbete. Nämnden påpekar vikten av att värdegrundsarbetet ska omfatta såväl privata som kommunala utförare inom äldreomsorgen.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att den föreslagna värdegrunden för Stockholms stad stämmer väl med den föreslagna nationella värdegrunden. Nämnden anser att förslaget är i samklang med hur äldreomsorgen ska utformas nu och i framtiden.

Södermalms stadsdelsnämnd anser att en gemensam värdegrund är positiv för att värderingar och förhållningssätt blir samma vilket är viktigt då värdegrunden ska genomsyra äldreomsorgen i staden. Nämnden anser att värdegrunden bör omformuleras så att den bättre stämmer överens med den nationella värdegrunden, där fokus ligger på individen. Nuvarande formulering kan tolkas som att det är organisationen som präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att förslaget till en gemensam värdegrund bedöms utgöra en bra grund på vilken de olika verksamheterna inom äldreomsorgen vilar och gäller såväl kommunala som privata utförare.

Östermalms stadsdelsnämnd anser att det är viktigt att värdeord och begrepp som används är enhetliga och begripliga för alla inblandade. För att värdegrunderna ska genomsyra äldreomsorgen är det viktigt att all personal är delaktig i värdegrundsarbetet.

Vidare anser nämnden att formuleringen som föreslås för en gemensam värdegrund inom äldreomsorgen i staden överensstämmer med andan i den nya lagtexten och kommentarerna som finns i propositionen.

Mina synpunkter

Värdegrunden anger den inriktning och det förhållningssätt som ska gälla för äldreomsorgen. Genom denna tydliggörs varje människas absoluta och okränkbara värde och rätten att få bli sedd och bemött med värdighet och med respekt för egna val. Äldre ska kunna fortsätta att leva utifrån sin identitet och personlighet, även inom äldreomsorgen. En tydlig värdegrund kan få oss att reflektera över vårt förhållningssätt och vår syn på åldrandet. Vår individualitet minskar inte ju äldre vi blir och det är viktigt att äldreomsorgen individanpassas mer.

På det övergripande planet ska äldre känna sig sedda och respekterade samt ha möjlighet att påverka sin egen vardag. Det är också viktigt att det konkreta och vardagsnära fungerar. Äldre ska kunna komma ut och träffa vänner, äta sin

middag i en trevlig miljö och veta att det går att få hjälp och stöd skyndsamt om man ramlar eller behöver sjukvård. Det ska vara enkelt och tryggt att vara stockholmare, även när omsorgsbehovet ökar.

För att värdegrunden ska bli levande krävs ett omfattande arbete bland chefer och personal på enhets- och arbetsgruppsnivå. Ledarskapet, liksom medarbetarnas kompetens och utbildning, har stor betydelse. Det är först när värdegrunden blir en naturlig del i det dagliga arbetet som den kan genomsyra hela verksamheten och nå alla äldre. Det är viktigt att all personal är delaktig i värdegrundsarbetet från början. Personalens förhållningssätt är centralt för att tillgodose den äldres behov av ett värdigt liv och välbefinnande. Det behövs utrymme för värdegrunds- och etikdiskussioner och att personalen får möjlighet till handledning och stöd från närvarande arbetsledare. Det är i mötet människor emellan som värdegrundens innebörd avspeglar sig. Det är där som resultatet av vårt arbete kommer till uttryck.

Den gemensamma värdegrunden ger ett bra underlag för goda värderingar och förhållningssätt inom äldreomsorgen för att kvaliteten ska utvecklas och en värdig äldreomsorg ska kunna uppnås. Jag vill understryka vikten av att det sker en konkretisering av värdegrunden så att den får en praktisk betydelse. Äldrenämndens och stadsdelsnämndernas kommande arbete med hur värdegrunden kan arbetas in i den ordinarie verksamheten är mycket viktigt och genom detta arbete tydliggörs den etiska människosyn som ska vara självklar inom stadens äldreomsorg.

Bilaga

Reservationer m.m.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Carin Jämtin* och *Tomas Rudin* (båda S) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Delvis bifalla förslag till beslut.
2. Därutöver anföra följande.

Att arbeta med värdegrunden är viktigt också i äldreomsorgen. Det förslag till förändring av det nationella värdegrundsarbetet som sedan ledde till ny lagstiftning var såväl Socialstyrelsen som SKL skeptiska till då den föreslagna ändringen inte i sig räcker. Detta av olika skäl men delvis för att skrivningar om värderingar redan fanns i lagstiftningen och därmed skulle denna typ av skrivningar inte göra någon större skillnad i verkligheten.

Det stora problemet för äldreomsorgen idag är brist på resurser, som tvingar personalen att stressa för att hinna utföra beviljade insatser inom hemtjänsten eller för att klara av att ge de äldre en socialt innehållsrik dag på vård- och omsorgsboende. På så vis sänks kvaliteten i det utförda arbetet. Exempel på andra problem är att för lite resurser satsas på personalutbildning, att kompetenskraven är för otydligt satta och att anställda i privat driven äldreomsorg inte omfattas av meddelarfrihet.

En tydlig politisk viljeinriktning om att värdegrundsarbete är avgörande för att äldre ska behandlas med den respekt och individuella frihet är viktigt men det räcker inte med ord. Och orden måste vara tydliga för att kunna vara styrande. Därför anser vi att i det fall beslut fattas om en värdegrund för äldreomsorgen anser vi att formuleringarna bör ändras. Den föreslagna formuleringen i första meningen innehåller begrepp som överlappar varandra. En bättre formulering skulle vara "... självbestämmande, individualisering och integritet"... I andra meningen föredrar vi begreppet "ett liv som andra", vilket används i funktionshinderssammanhang för att betona människors lika värde istället för "ett värdigt liv".

Reservation anfördes av borgarrådet *Per Bolund* (MP) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att godkänna en gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad enligt Miljöpartiets förslag
2. Att också säga följande:

Individanpassning, självbestämmande och valfrihet är bra. Däremot kan ordet individualisering leda tanken fel – snarare är det viktigt att verka för ökad gemenskap. Dessutom har orden "hög kvalitet" tagits bort i den moderatledda majoritetens förslag till värdegrund. Miljöpartiet föreslår därför följande gemensamma värdegrund:

”Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, hög kvalitet, individanpassning och valfrihet. Utformningen av det stöd som ska ges inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och kan känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet”.

Det är inte bara bristen på värdegrund som är det stora hotet mot äldreomsorgen. Det är också bristen på resurser, som resulterar i för låg nattbemanning på vissa demensboenden, för få möjligheter till utevistelser, och som tvingar personalen att stressa för att hinna utföra beviljade insatser inom hemtjänsten eller för att klara av att ge de äldre en innehållsrik dag på vård- och omsorgsboende.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad godkänns i enlighet med detta utlåtande.

Stockholm den 23 februari 2011

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Joakim Larsson

Kerstin Tillkvist

Reservation anfördes av *Carin Jämtin, Roger Mogert* och *Tomas Rudin* (alla S) med hänvisning till reservationen av (S) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Emilia Hagberg* och *Stefan Nilsson* (båda MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Ann-Margarethe Livh* (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Delvis bifalla föredragande borgarrådets förslag till beslut.
2. Därutöver vill vi framföra följande.

Det stora hotet mot en värdig äldreomsorg är inte brist på värdegrunder utan brist på resurser, vilket tvingar personalen att stressa för att hinna utföra beviljade insatser inom hemtjänsten eller för att klara av att ge de äldre en socialt innehållsrik dag på vård- och omsorgsboende. Brist på resurser har också angivits som orsak till bristande

nattbemanning i demensboenden. Det viktigaste är därför att staden tillför de resurser som krävs för en värdig vård och omsorg.

I grunden är vi skeptiska till en separat värdegrund för äldreomsorgen, eftersom såväl socialtjänstlagen som FN:s konventioner om mänskliga rättigheter är nog så bra utgångspunkter för diskussioner om etik inom hela socialtjänsten. Det mesta som sägs i den föreslagna värdegrunden är för övrigt lika aktuellt inom stöd och service till personer med funktionsnedsättningar och inom socialpsykiatrin.

Om värdighetsgarantier ska kopplas till kvalitetsgarantier finns skäl för ytterligare tveksamhet från vår sida. Många av de kvalitetsgarantier som vi har sett genom åren har varit ganska tunna och innehållslösa, i förhållande till den goda kvalitet som lagstiftningen stadgar. Innan staden inför nya sorters garantier bör de befintliga garantierna utvärderas. De har funnits i många år, och det vore därför viktigt att ta reda på vilken nytta som de gör för brukarna.

I det fall som beslut fattas om en separat värdegrund för äldreomsorgen bör formuleringarna ändras så att blir tydligare. Första meningen innehåller begrepp som överlappar varandra. En bättre formulering skulle vara att äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering och ”integritet”. I andra meningen vill vi betona människors lika värde genom begreppet ”ett liv som andra” som används i funktionshinderssammanhang. Meningen skulle då lyda ”Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett liv som andra och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.

Till sist. Vi delar dock äldreborgarrådets uppfattning att det behövs utrymme för värdegrunds- och etikdiskussioner på arbetsplatserna, och förutsätter därför att det inte stannar vid goda intentioner utan att resurser verkligen tillförs äldreomsorgen för att göra detta möjligt.

ÄRENDET

Äldrenämnden föreslår, mot bakgrund av regeringens förslag om en ny nationell värdegrund för äldreomsorgen inom ramen för socialtjänstlagen, en gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 11 maj 2010 att

1. Godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande samt
2. överlämnar det till kommunstyrelsen med förslag att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att besluta att en gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholm införs i enlighet med tjänsteutlåtandet.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Ewa Samuelsson (KD), ledamoten Olle Andretzky m.fl. (M) och ledamoten Helen Jäderlund Eckardt (FP), *bilaga*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Leif Rönngren m.fl. (S), ledamoten Eivor Karlsson (MP) och tjänstgörande ersättaren Brit Rundberg (V), *bilaga*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 23 april 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Äldreförvaltningen föreslår följande gemensamma värdegrund för äldreomsorgen i Stockholm stad.

”Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet ”

Värdegrunden ansluter såväl till en lagändring och till propositionens kommentarer som till stadens äldreplan. Fortsatt arbete med värdegrunden bör integreras i stadens system för ledning och styrning (ILS). Värdegrunden bör konkretiseras i det praktiska arbetet med stöd av ett vägledningsmaterial som är under utarbetande av äldreförvaltningen.

Kvalitetsgarantierna inom äldreomsorgen bör även tillgodose behovet av värdighetsgarantier. Äldreförvaltningen föreslår vidare att staden f.n. inte utnyttjar möjligheterna till värdegrundsmärkning respektive kompensation till enskilda.

Bakgrund

I kommunfullmäktiges budget för år 2010 har äldrenämnden i uppdrag dels att ta fram en gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad, dels, sedan denna fastställts, att ta fram en beskrivning om hur verksamheterna kan inarbeta värdegrunden i det konkreta arbetssättet.

Regeringen har den 25 februari 2010 lämnat en proposition till riksdagen "Värdigt liv i äldreomsorgen" (2009/10:116). I propositionen behandlas betänkandet "Värdigt liv i äldreomsorgen";(SOU 2008:51) och betänkandet "Bo bra hela livet (SOU (2008:113) samt "I den äldres tjänst" (SOU 2008:126). Regeringen har i en treårig överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) pekat ut ett antal angelägna insatsområden för ett långsiktigt och systematiskt förbättringsarbete riktat till de mest sjuka äldre.

Propositionen behandlas av socialutskottet den 7 maj och tas upp i riksdagen den 24 maj 2010.

Äldreförvaltningen har valt att i detta tjänsteutlåtande enbart behandla värdegrunden.

Ärendet

Värdegrunder

Regeringen föreslår att det införs en bestämmelse i socialtjänstlagen (SoL) om en nationell värdegrund för äldreomsorgen:

Socialtjänstens verksamhet, som rör omsorg om äldre, ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).

Värdigt liv och välbefinnande är centrala begrepp i värdegrunden. Begreppet värdigt liv har en övergripande karaktär och kan enligt propositionen innebära sådant som privatliv och kroppslig integritet, självbestämmande, delaktighet, individanpassning, insatser av god kvalitet och gott bemötande av den äldre personen och hennes eller hans närstående. Till en persons välbefinnande kan enligt propositionen höra sådant som en känsla av trygghet och meningsfullhet. Till strävan att skapa en känsla av trygghet hör bl.a. ett bemötande med respekt, hänsyn, lyhördhet och vänlighet. Meningsfullhet kan enligt propositionen bl.a. innebära att den äldre kvinnan eller mannen kan leva enligt sin kultur, livsåskådning och tro. Mening och sammanhang kan innebära att upprätthålla kontakter och gemenskap. Det kan också vara att ha möjlighet att utöva någon fysisk aktivitet.

Värdighetsgarantier och värdegrundsmärkning

Värdegrundsarbetet ska bl.a. kunna stödjas genom att lokala värdighetsgarantier uppmuntras i äldreomsorgen. Vidare föreslås ett; frivilligt system för värdegrundsmärkning av äldreomsorgen i såväl kommunalt som enskilt bedriven äldreomsorg. Ett system för värdegrundsmärkning anses kunna stimulera utförarnas förändrings- Och förbättringsarbete och även förbättra den enskildes valmöjligheter i vardagens omsorg.

Kompensation till enskilda

Vidare föreslår regeringen en ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter som ger kommunerna befogenhet att lämna kompensation till enskild

person. En kommun får lämna kompensation till en person när denna inte har fått bistånd enligt SoL inom skälig tid eller i enlighet med beslut av socialnämnden eller ett avgörande av en domstol. Kompensation får även lämnas när socialnämnden inte fullgjort en garanti som lämnats till personen att inom en viss tid eller på ett visst sätt tillhandhålla personen bistånd.

Ökat inflytande för äldre

Regeringen föreslår också att det införs en bestämmelse i SoL om att den äldre personen, så långt möjligt, ska kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges. Bestämmelsen om valfrihet finns i 5 kap 5 § SoL och lyder

Den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annat lättåtkomlig service ska ges.

Av propositionens författningskommentarer framgår att "genom ändring i paragrafen förtydligas att den enskildes önskemål ska beaktas. /.../ Vid bedömningen av vilken insats som kan komma ifråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. // Med "boendet" avses såväl ordinärt boende som boende i en särskild boendeform för service och omvårdnad./.../ Beslutet behöver inte lägga fast exakt vilka insatser som ska utföras vid bestämt angivna tider. Den enskilde bör ha möjlighet att välja att en viss insats tex. städning ska utföras vid ett senare tillfälle. Det kan även vara fråga om att kunna välja hur olika insatser ska utföras. /.../" Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

Finansiering och ekonomiska konsekvenser

För att stödja införandet av förslaget om bl.a. en nationell värdegrund har i budgetpropositionen för år 2010 avsatts 90 mnkr. För de närmast kommande åren avsätts 80 mnkr årligen. Medlen ska främst användas till ledarskapsutveckling, handlednings- och informationsmaterial, planering och implementering av system för värdegrundsmärkning samt en webbaserad kunskapsportal inom äldreområdet. / Enligt propositionen svarar socialstyrelsen för kompetensutveckling av chefer och biståndshandläggare, den webbaserade kunskapsportalen samt för att ta fram handlednings- och informationsmaterial.

Ärendets beredning

Uppdraget att utarbeta ett förslag till en gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholm fanns med i kommunfullmäktiges budget för år 2009. En arbetsgrupp med representanter från Enskede-Årsta-Vantörs, Kungsholmens, Skärholmens och Södermalms stadsdelsförvaltningar samt äldreförvaltningen har tagit del av värdegrundsarbete som redan utförts i stadsdelsförvaltningarna samt övervägt hur en gemensam värdegrund kan formuleras, konkretiseras och implementeras i verksamheterna. Dessa överväganden har stämts av mot regeringens proposition i ärendet och diskuterats vid äldreomsorgens ledardagar i april 2010. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 5 maj 2010. Kommunstyrelsens pensionärsråd och äldreförvaltningens handikappråd har tagit del av ärendet den 4 maj 2010.

Äldreförvaltningens synpunkter och förslag

Värdegrund

I Stockholms stads äldreplan 2007-2011 anges den värdegrund som f.n. gäller för äldreomsorgen i Stockholm:

”Värdighet och respekt ska vara utgångspunkten för att äldre ska kunna leva sina v liv som de själva önskar. Utformningen av det stöd som ges ska kännetecknas av valfrihet. Äldreomsorgen ska präglas av hög kvalitet, inflytande, individualisering och trygghet.”

Äldreförvaltningen föreslår att den gemensamma värdegrunden för Stockholms stad formuleras påföljande sätt.

”Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering

och valfrihet. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.

Denna skrivning ansluter enligt förvaltningens mening såväl till förslaget om lagändring och propositionens kommentarer som till stadens äldreplan och till de exempel på värdegrundsdokument som förvaltningen tagit del av från verksamheterna. Insatser av god kvalitet är alltså ett mål även! om det inte nämns explicit i värdegrunden.

Enligt äldreförvaltningens mening bör arbetet med värdegrunden integreras i stadens system för ledning och styrning (ILS), genom exempelvis beslut i budgeten för 2011 om en obligatorisk aktivitet för stadsdelsnämnderna att arbeta med värdegrunden. På sikt kan en indikator inom området övervägas. Stadsdelsnämndernas arbete med värdegrunden kommer att ingå som en del i äldreförvaltningens verksamhets- och kvalitetsredovisning.

Staden har det yttersta ansvaret för kvaliteten i såväl egenregi som de verksamheter som utförs på entreprenad åt staden. Värdegrunden ska finnas med i förfrågningsunderlag och avtal inom äldreomsorgen.

Äldreförvaltningen har i verksamhetsplanen för år 2010 i uppdrag att ta fram en beskrivning om hur verksamheterna kan inarbeta värdegrunden i det konkreta arbetet. Värdegrunden bör konkretiseras i den praktiska verksamheten och anpassas till den verklighet som varje utförarenhet respektive biståndshandläggarenhet står inför. Värdegrunden bör hållas levande i det praktiska arbetet genom att utrymme ges för en löpande dialog om vad som är ett värdigt liv för de äldre och hur personalens arbetssätt påverkar förutsättningarna för detta.

Diskussioner i verksamheten om hur de olika värdeorden och begreppen ska definieras och konkretiseras bör kunna ske med stöd av det vägledningsmaterial som är under utarbetande av äldreförvaltningen. Materialet kommer att bestå dels av en folder, dels av studiematerial på stadens webbplats!. Äldreförvaltningen avser även att under år 2010 genomföra dialogmöten som stöd till stadsdelsförvaltningarnas arbete med att införa värdegrunden. i

Ökat inflytande för äldre

Den äldre bör så långt möjligt själv få bestämma. Den som inte själv kan bestämma bör åtminstone göras delaktig i beslut som rör henne eller honom. Oavsett omsorgs-

form är det väsentligt att den enskilde har möjlighet att påverka både sin vardag och hur hjälpen ska utföras. Valfrihet innebär att den enskilde ska kunna välja att bo kvar hemma med hemtjänst och hemsjukvård eller att efter biståndsbeslut flytta till ett vård- och omsorgsboende som svarar mot de individuella behoven och enligt eget val.

I det senaste förslaget till Stadens riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen anges följande om inflytande och delaktighet.

"Grundläggande för ett demokratiskt samhälle är den enskildes möjlighet till inflytande och påverkan. Detta gäller såväl allmängiltiga samhällsfrågor som frågor som rör den enskildes individuella livssituation, för att upprätthålla hälsa och livskvalitet.

Kundvalsmodellen ger den enskilde möjligheten att välja utförare av hemtjänst, ledsagning och avlösning.' Valfrihetssystemet ger den enskilde möjligheten att välja vård- och omsorgsboende och dagverksamhet.

Den enskilde ska garanteras inflytande och delaktighet i alla beslut som rör denne. Detta gäller såväl i handlägningsprocessen som i utförandet och insatser. // För att skapa flexibilitet ska den enskilde, i samråd med utföraren, kunna byta ut en insats mot en annan inom ramen för biståndsbeslutet."

Staden har beslutat att införa ett kartläggnings- och bedömningsinstrument för biståndshandläggning inom äldreomsorgen. Det stadsgemensamma instrument som införs i stadsdelsnämnderna under 2010 kommer att öka rättssäkerheten för den enskilde och leda till en mer likvärdig bedömning. Äldreförvaltningen avser att följa upp att kartläggnings- och bedömningsinstrumentet används på det sätt som avses samt eventuell fortsatt utveckling av instrumentet. När det nationella bedömningsinstrumentet införs får behov av anpassning av stadens kartläggnings och bedömningsinstrument övervägas.

Ledarskap

Ledarskapet är en av de viktigaste förutsättningarna för en välfungerande verksamhet.

Det krävs välutbildade ledare som kan arbeta nära sina medarbetare samt att medarbetarna ges tid och utrymme för reflektion och handledning. För att ledarskapet ska kunna fullgöras på ett tillfredsställande sätt bör antalet direkt underställda ligga på en rimlig nivå. Ledarutveckling pågår under år 2010 i regi av stadens personalstrategiska avdelning. Äldreförvaltningen bedömer att sådan behövs även under kommande år. I Förvaltningen ser också att stadens värdegrund för äldreomsorgen ingår som en del i utbildningen.

Värdighetsgarantier

I sitt remissvar på värdighetsutredningens betänkandeframhöll staden bl.a. att värdegrunden måste vara en del i det större kvalitetsutvecklings- och uppföljningsarbetet. Äldreförvaltningen underströk i sitt remissvar att det ur ett medborgarperspektiv måste vara tydligt vad äldreomsorgen kan erbjuda och vad de äldre och deras närstående kan förvänta sig när det behöver äldreomsorg. Förslaget om värdighetsgarantier ligger nära stadens system med kvalitetsgarantier. Äldreförvaltningen föreslår att verksamheter inom äldreomsorgen kompletterar kvalitetsgarantierna enligt ILS med äldreomsorgens

värdegrund.

Värdegrundsmärkning

Kommunstyrelsen anförde i stadens remissvar på värdighetsutredningen bl.a. att värdegrundsmärkningen måste utformas som ett diskuterande dokument, där verksamhetens styrkor och svagheter lyfts fram. I propositionen framhålls att värdegrundsmärkning kan komplettera öppna jämförelser som verktyg för jämförelser mellan enskilda verksamheter. Det system som föreslås i propositionen ska vara frivilligt, men förutsätter en utomstående granskare. Socialstyrelsen kommer att få i uppdrag att utforma och initiera systemet samt etablera en förvaltning av det. Äldreförvaltningen föreslår att staden avvaktar systemets närmare utformning innan ställning tas till om systemet ska införas generellt i staden eller vara frivilligt för de kommunala utförarna liksom för de privata utförarna.

Kompensation till enskilda

I stadens remissvar på värdighetsutredningens ställde sig äldreförvaltningen att det av flera skäl tveksam till att införa en möjlighet att ge kompensation till enskilda personer. Kommunstyrelsen framhöll att utformningen av ersättningssystemet måste vara noga genomtänkt. Det är bl.a. viktigt att det inte uppfattas som att kommunen köper sig fri liksom att den kommunala likställighetsprincipen beaktas. Vidareframhölls att brister och synpunkter bäst åtgärdas genom dialog. Ekonomisk ersättning ska därför bara ses som en sista utväg och som ett komplement när alla andra möjligheter är uttömda. Enligt lagförslaget är det de nämnder som är socialnämnder som ska ha hand om verksamhet som avser kompensation, d.v.s. att det i Stockholm är stadsdelsnämnderna. Äldreförvaltningen bedömer att riktlinjer för tillämpningen inom staden behövs innan möjligheten att ge kompensation kan utnyttjas.

Finansiering

Äldreförvaltningens information till stadsdelsförvaltningarna avseende implementering av värdegrunden beräknas rymmas inom ordinarie budget. Äldreförvaltningen undersöker därutöver möjligheterna för staden att i övrigt ta del av de statliga medel som avsatts för arbetet med värdegrund.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, kommunstyrelsens handikappråd, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd samt Östermalms stadsdelsnämnd.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd har ej inkommit med remissvar på grund av tekniska problem.

Stadsledningskontoret	
Kommunstyrelsens handikappråd	
Bromma stadsdelsnämnd	
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	
Farsta stadsdelsnämnd	
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd	
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	
Kungsholmens stadsdelsnämnd	
Norrmalms stadsdelsnämnd	
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	
Skärholmens stadsdelsnämnd	
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	
Södermalms stadsdelsnämnd	
Älvsjö stadsdelsnämnd	
Östermalms stadsdelsnämnd	

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 19 oktober 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Regeringen föreslår att det införs en bestämmelse i socialtjänstlagen (SoL) om en nationell värdegrund för äldreomsorgen: ”Socialtjänstens verksamhet, som rör omsorg om äldre, ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande”. I Äldrenämndens tjänsteutlåtande föreslås att den gemensamma värdegrunden för Stockholms stad formuleras på följande sätt. ”Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet”.

Det är viktigt att värdegrunden inte bara blir vackra ord som inte får någon praktisk betydelse. Eftersom staden har ansvaret för kvaliteten i såväl egen regi som verksamhet på entreprenad bör värdegrunden genomsyra förfrågningsunderlag och avtal inom äldreomsorgen liksom uppföljningar av dessa avtal. Stadsledningskontoret anser att det krävs en konkretisering av värdegrunden för att detta ska vara möjligt. Under arbetet med att inarbeta värdegrunden i den ordinarie verksamheten, vilket äldreförvaltningen kommer att göra tillsammans med stadsdelsnämnderna, är det viktigt att vara öppen för andra formuleringar om det visar sig att den värdegrund som Äldrenämnden

beslutat visar sig vara svår att mäta effekten av. Värdegrunden är också viktig så att de äldre och deras närstående vet vad äldreomsorgen har att erbjuda och vad de kan förvänta sig.

I äldrenämndens tjänsteutlåtande föreslås att arbetet med värdegrunden bör integreras i stadens ledningssystem (ILS). En indikator för detta är svår att definiera innan en konkretisering av värdegrunden har genomförts. En aktivitet rörande arbetet med värdegrunden är dock fullt möjlig att införa. Nya indikatorer och aktiviteter föreslås i regel i kommunfullmäktiges budget så vid denna tidpunkt är det inte möjligt att säga något om eventuella förändringar i ILS.

I regeringens proposition "Värdigt liv i äldreomsorgen" föreslås att enskilda personer ska kunna ges kompensation då denne inte fått bistånd inom skäligen tid eller i enlighet med beslut i Socialnämnden. Stadsledningskontoret instämmer i Äldrenämndens åsikt att det är viktigt att det inte uppfattas som att kommunen köper sig fri från ansvar liksom att den kommunala likställighetsprincipen beaktas.

Förslaget innebär inte några direkta ökade kostnader för staden. Om sådana kostnader skulle uppstå bör staden undersöka möjligheterna att ta del av de statliga medel som avsatts för arbetet med värdegrunden.

Kommunstyrelsens handikappråd

Kommunstyrelsens handikappråd yttrande daterat den 18 oktober 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Handikapprådet anser att äldrenämndens förslag till värdegrund innehåller många vackra ord och ambitioner och att den är väl värd att använda som styrinstrument för insatser inom äldreomsorgen.

Men vi menar att vackra ord och höga ambitioner måste åtföljas av tillräckliga resurser för att förverkliga dem. Om detta sägs inte något i dokumentet. Värdegrunden måste också hållas levande genom regelbundet återkommande samtal i personal- och ledningsgrupper. Sker inte allt detta blir dokumentet enbart ett till intet förpliktande politiskt uttalande.

Det mesta av det som sägs i dokumentet är lika aktuellt inom handikappomsorgen inklusive socialpsykiatri. Om det behövs ett särskilt dokument eller inte för att slå fast en värdegrund för området anser vi mindre väsentligt. Det viktiga är att staden tillför de resurser som krävs för att de som behöver kommunens stödinsatser ska få goda levnadsvillkor, dvs. kunna leva som andra och i gemenskap med andra. Kontinuitet, trygghet, värdighet och valfrihet ska vara ledstjärnor också för insatser inom handikappomsorgen.

Avslutningsvis vill vi påpeka att vi saknar redovisning av vad äldreförvaltningens båda råd har sagt i ärendet. Det anges att de har tagit del av det men vi förutsätter att de också har getts tillfälle både att delta när dokumentet utarbetades och att lämna synpunkter på det slutliga dokumentet.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 30 september 2010 att överlämna stadsdelsförvaltningens yttrande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av Johan Heinonen (S) m.fl., Lillemor Samuelsson (V) och Eie Herlitz (MP), *bilaga*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 september 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Den bestämmelse i socialtjänstlagen om en nationell värdegrund för äldreomsorgen som börjar gälla den 1 januari 2011 innebär att socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Med begreppet värdighet menas enligt propositionen (Prop. 2009/10:116) att en person även vid hög ålder ska ha rätt att leva sitt liv utifrån sin identitet och personlighet. Hon eller han bör få stöd i att behålla sina intressen och vanor, men även i vissa fall bryta ett mönster av vanor. Begreppet värdigt liv har en övergripande karaktär och kan innebära sådant som privatliv och kroppslig integritet, självbestämmande, delaktighet, individanpassning, insatser av god kvalitet och gott bemötande av den äldre personen och hennes eller hans närstående. Välbefinnande tar sikte på den subjektivt upplevda känslan av välbefinnande. Det handlar om upplevelsen av den egna livssituationen. Att känna sammanhang och mening hela livet, ha tillgång till familj och nära vänner, en god hälsa och känna trygghet i tillvaron kan, enligt propositionen, utgöra en allmän beskrivning av välbefinnande.

Förvaltningen tycker, liksom äldreförvaltningen, att den formulering som föreslås för en gemensam värdegrund inom äldreomsorgen i Stockholm stämmer överens med den nationella värdegrunden och de kommentarer som finns i propositionen. Om flera värdegrunder för äldreomsorgen formuleras på olika nivåer, nationellt och lokalt, är det viktigt att de värdeord och begrepp som används i de olika värdegrunderna överensstämmer för att all personal som arbetar inom äldreomsorgen, ska kunna ta till sig, förstå och tillämpa värdegrunden i det praktiska arbetet. Om värdegrunden ska bli en naturlig del i det dagliga arbetet är det också mycket angeläget att de värdeord som används i äldreomsorgens värdegrund nationellt och i staden utgör grunden även i det värdegrundsarbete som bedrivs i de olika stadsdelsnämnderna.

För att värdegrunden ska genomsyra äldreomsorgens verksamheter är det viktigt att all personal är delaktig i värdegrundsarbetet. I Brommas äldreomsorg arbetar idag ca 700 personer, vilket innebär ett omfattande arbete för att ge utrymme för värdegrunds- och etikdiskussioner på arbetsplatserna. Detta kräver ytterligare resurser

i verksamheterna och det är angeläget att stadsdelsnämnderna ges möjlighet att ta del av statliga medel som avsatts för arbetet med värdegrund.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 oktober 2010 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av ledamöterna Mervi Mäkinen Andersson Lennart Pöppel, tjänstgörande ersättare Lars-Göran Carlsson, Arne Ahlström alla (S), ledamöterna Jonas Eklund (MP) och Rosa Lundmark (V), *bilaga*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 september 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Representanter för äldreomsorgen inom förvaltning har deltagit i en arbetsgrupp tillsammans med representanter från förvaltningarna i Kungsholmen, Skärholmen, Södermalm samt äldreförvaltningen. De har tagit del av det värdegrundsarbete som redan pågår i staden. Arbetsgruppen har också diskuterat hur en gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholm kan formuleras, konkretiseras och förankras inom verksamheterna. De ställningstaganden arbetsgruppen gjort har stämts av mot regeringens proposition och diskuterats vid äldreomsorgens ledardagar i april 2010.

Värdegrund

I Stockholms stads äldreplan 2007-2011 anges den värdegrund som för närvarande gäller för äldreomsorgen i Stockholm:

Värdighet och respekt ska vara utgångspunkten för att äldre ska kunna leva sina liv som de själva önskar. Utformningen av det stöd som ges kännetecknas av valfrihet. Äldreomsorgen ska präglas av hög kvalitet, inflytande, individualisering och trygghet.

Äldreförvaltningen föreslår att den gemensamma värdegrunden för Stockholms stad ska formuleras enligt följande:

Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.

Enligt äldreförvaltningen bör arbetet med värdegrunden integreras i stadens system för ledning och styrning (ILS), genom exempelvis beslut i budgeten för 2011 om en obligatorisk aktivitet gällande värdegrunden för stadsdelsnämnderna att arbeta med. På sikt kan en indikator inom området övervägas. Stadsdelsnämndernas arbete med värdegrunden kommer att ingå som en del i äldreförvaltningens verksamhets- och kvalitetsredovisning. Värdegrunden ska finnas

med i förfrågningsunderlag (FFU) och avtal inom äldreomsorgen. Förvaltningen instämmer i äldreförvaltningens synpunkter och tycker att det är bra att värdegrunden integreras i ILS och beakta i FFU och avtal.

Äldreförvaltningen har påbörjat arbete med att utforma ett vägledningsmaterial för hur värdegrunden kan konkretiseras i verksamheterna. Värdegrunden bör hållas levande genom ständig dialog om vad som är ett värdigt liv för de äldre och hur personalens arbetssätt påverkar detta. Äldreförvaltningen planerar också att genomföra dialogmöten som stöd till stadsdelsförvaltningarnas arbete med att införa värdegrunden.

Förvaltningen anser att vägledning i detta arbete behövs för enheterna och tycker att tillgången till ett vägledningsmaterial och möjlighet till att medverka vid dialogmöten kring värdegrunden är positivt.

Ökat inflytande för äldre

I det senast förslaget till stadens riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) inom äldreomsorgen anges följande om inflytande och delaktighet:

"Grundläggande för ett demokratiskt samhälle är den enskildes möjlighet till inflytande och påverkan. Detta gäller såväl allmängiltiga samhällsfrågor som frågor som rör den enskildes individuella livssituation, för att upprätthålla hälsa och livskvalitet. Kundvalsmodellen ger den enskilde möjligheten att välja utförare av hemtjänst, ledsagning och avlösning. Valfrihetssystemet ger den enskilde möjligheten att välja vård- och omsorgsboende och dagverksamhet. Den enskilde ska garanteras inflytande och delaktighet i alla beslut som rör denne. Detta gäller såväl i handlägningsprocessen som i utförandet och insatser./.../ För att skapa flexibilitet ska den enskilde, i samråd med utföraren, kunna byta ut en insats mot en annan inom ramen för biståndsbeslutet."

Staden införde 2010-06-14 ett gemensamt kartlägnings- och bedömningsinstrument för biståndshandläggning inom äldreomsorgen.

Förvaltningens biståndshandläggare har börjat arbeta utifrån detta instrument och anser att detta är positivt för att främja en mer likvärdig biståndsbedömning och en ökad rättssäkerhet för den enskilde i hela staden.

Ledarskap

Ledarskapet är en av de viktigaste förutsättningarna för en välfungerande verksamhet. Ledarutbildning i stadens egen regi pågår under 2010 och äldreförvaltningen bedömer att en sådan utbildning behövs även under kommande år och att stadens värdegrund bör ingå i denna utbildning.

Förvaltningen anser att det är positivt att staden fortsätter med att erbjuda cheferna en övergripande chefsutbildning. Under 2010 deltar tre chefer från förvaltningens äldreomsorg i denna utbildning. Förvaltningen anser att det är viktigt att värdegrunden införlivas i utbildningen.

Värdighetsgarantier

I sitt svar på värdighetsutredningens betänkande anförde staden bl a att värdegrunden måste vara en del i det större kvalitetsutvecklings- och uppföljningsarbetet. Äldreförvaltningen betonade att det måste vara tydligt vad äldre-

omsorgen kan erbjuda och vad de äldre och deras närstående kan förvänta sig när de behöver äldreomsorg. Äldreförvaltningen föreslår att verksamheter inom äldreomsorgen kompletterar sina kvalitetsgarantier enligt ILS med äldreomsorgens värdegrund. Förvaltningen instämmer i detta och vill särskilt uttala att vikten av att de äldre/närstående får tydlig information och därmed insikt i vad äldreomsorgen kan erbjuda. Detta kan bidra till en högre grad av nöjdhet med äldreomsorgens beslut och insatser.

Värdegrundsmärkning

I propositionen framhölls att värdegrundsmärkning kan komplettera socialstyrelsens Öppna Jämförelser som verktyg för jämförelser mellan enskilda verksamheter. Systemen som socialstyrelsen har i uppdrag att utforma föreslås vara frivilligt. Förvaltningen instämmer här i äldreförvaltningens synpunkt om att avvakta systemens utformning innan ställning tas om införande ska ske generellt eller vara frivilligt för utförarna i staden.

Kompensation till enskilda

I stadens remissvar på värdighetsutredningen var äldreförvaltning tveksam till att införa en möjlighet att ge kompensation till enskilda personer. Bland annat anfördes att det är viktigt att det inte uppfattas som att kommunen köper sig fri, att den kommunala likställighetsprincipen beaktas och att brister och synpunkter bäst åtgärdas genom dialog. Äldreförvaltningen gör bedömningen att riktlinjer för tillämpningen inom staden behövs innan möjligheten att ge kompensation kan utnyttjas vilket förvaltningen instämmer i.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 30 september 2010 att överlämna stadsdelsförvaltningens som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Gunnar Sandell m fl (s), Sebastian Sandström (mp) och Inger Stark (v), *bilaga*.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 augusti 2010 har i huvudsak följande lydelse .

Förvaltning ställer sig positiv till förslaget om en gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad. Vidare anser förvaltningen att det är värdefullt att bryta ned de övergripande målen i socialtjänstlagen till en konkret värdegrund. En gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad som direkt kopplas till lokala värdighetsgarantier bör leda till ett ökat fokus på varje individ och dennes personlighet och välbefinnande. Att äldrenämnden kommer att ta fram ett vägledningsma-

terial för att underlätta implementeringen av värdegrunden anser förvaltningen vara positivt.

Ledarskapet har stor betydelse för möjligheterna att värdegrunden ska tillämpas i verksamheterna. Förvaltningen ser positivt på att värdegrunden blir en del av stadens befintliga ledarutbildning. Vidare anser förvaltningen att det är nödvändigt att värdegrunden är en del av samtliga enheters kvalitetsarbete och integreras i stadens system för ledning och styrning (ILS).

Att de äldre och deras närstående vet vad äldreomsorgen har att erbjuda och vad de kan förväntas sig anser förvaltningen vara av högsta vikt. Vårdighetsgarantier bidrar till ökad tydlighet av vad äldreomsorgen har att erbjuda. Att värdighet garantierna i stort sett kan jämföras med stadens system för kvalitetsgarantier överensstämmer med förvaltningens uppfattning.

Att värdegrundsmärka verksamheter är ett frivilligt system i arbetet med värdegrunden. Socialstyrelsen har nu fått i uppdrag att utforma ett system för värdegrundsmärkning. Äldrenämnden föreslår att stadens ska avvakta att ta ställning om systemet ska införas i staden. Förvaltningen anser att värdegrundsmärkning kan fungera som en kvalitetsindikator som kan komplettera öppna jämförelser och öka möjligheterna för kunderna att jämföra olika verksamheter inför en valsituation. Att värdegrundsmärkta kan även ses som ett sätt att följa upp att verksamheterna arbetar i enlighet med värdegrunden.

Förvaltningen instämmer i Äldreförvaltningens förslag om att inte ge kompensation till enskilda personer.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 oktober 2010 att överlämna stadsdelsförvaltningens svar daterat den 11 oktober 2010 som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Eva Fagerhem m.fl. (S) och tjänstgörande ersättaren Johan Faxér (MP), *bilaga*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 oktober 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig bakom äldreförvaltningens förslag till en gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad.

Värdegrunden ska utgöra basen i enheternas kvalitetsarbete och det är viktigt att den ständigt finns med i äldreomsorgens utvecklings- och förbättringsarbete. Värdegrunden ska genomsyra äldreomsorgens mål, åtaganden och arbetssätt och på så sätt ingå i stadens integrerade ledningssystem ILS.

Vid äldreomsorgens enheter pågår redan idag ett värdegrundsarbete där chefer och medarbetare tillsammans diskuterar kring viktiga värdeord för gemensamma och tydliga förhållnings- och arbetssätt.

Förvaltningen vill särskilt lyfta fram vikten av en värdig vård och omsorg om de mest sjuka äldre och en värdig vård vid livets slut. Hägersten-Liljeholmens stadsdel har tillsammans med landstinget och privata utförare fått förmånen att erhålla stimulansmedel till försöksverksamheten "Bättre Samverkan – Bättre liv". Syftet är att ta fram en modell för bättre samordning kring vården och omsorgen som riktar sig till de mest sjuka äldre som bor hemma. Förbättringsarbetet som ska vara långsiktigt ska genomföras utifrån LEAN, där den äldres behov ska stå i fokus när vårdgivarna planerar och utför sina insatser.

Förvaltningen har ingen annan uppfattning gällande övriga förslag.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 september 2010 att överlämna stadsdelsförvaltningens svar daterat den 12 augusti 2010 som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Birgitta Dickson m fl (m), ledamot Helen Jäderlund Eckardt och ledamot Fredrik Wallén (kd), *bilaga*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Bengt Roxne m fl (s), tjänstgörande ersättare Margareta Boman (v) och tjänstgörande ersättare Birgitta Wosse (mp), *bilaga*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 12 augusti 2010 har i huvudsak följande lydelse

Förvaltningens är positiv till den nya värdegrunden då den nuvarande värdegrunden är utformad utifrån ett verksamhetsperspektiv och därför för kunden diffus och svår att tolka.

Den nya värdegrunden formuleras nu utifrån ett individperspektiv som gör att kunden till större del kan förstå vad denne kan förvänta sig av äldreomsorgen i Stockholms stad.

Förvaltningen kommer att implementera den nya värdegrunden under 2011 genom att avsätta tid för regelbundna reflektioner och handledning om värdegrunden och dess målsättning, samt metoder för att implementera värdegrunden i den egna verksamheten.

Genom att konkretisera kundens målsättningar redan vid handläggningsprocessen och sedanfölj a upp utförandet utifrån kundens önskemål, ska den enskilde garanteras inflytande och delaktighet. Att kunna påverka sitt liv och leverne som äldre ökar käns-

lan av välbefinnande, trygghet och meningsfullhet. Förvaltningen emotser vägledningsmaterial för att underlätta implementeringen av den nya värdegrunden i äldreomsorgens alla led.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 oktober 2010 att överlämna stadsdelsförvaltningens svar daterat den 8 juli 2010 som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Catarina Agrell m.fl. (S), Reijo Kittilä (V) och Ingegerd Akselsson Le Douaron (MP), *bilaga*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 juli 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Värdegrundsmärkning

I betänkandet "Värdigt liv i äldreomsorgen" (SOU 2008:51) står att värdegrunden ska tydliggöra etiska värden och säkerställa att äldre personer ska kunna ha ett meningsfullt liv och känna sammanhang, att "få leva tills man dör". Vardagen ska vara begriplig, hanterbar och meningsfull och omsorgsbehovet ska bedömas utifrån en helhetssyn på personens samlade livssituation. Detta sammanfattas i ett förslag till värdegrund "Socialtjänstens verksamhet, som rör omsorg om äldre, ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande."

I äldreförvaltningens förslag till en gemensam värdegrund för Stockholms stad vidareutvecklas propositionens intentioner och förvaltningen föreslår följande värdegrund: *Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.*

För att kunna omsätta en värdegrund i praktiken krävs dels att den är förankrad hos personalen på alla nivåer, dels att det finns reella omsorgsinsatser och valmöjligheter för den enskilde. På alla utförarverksamheter inom Kungsholmens stadsdelsförvaltning pågår ett grundläggande arbete med att ta fram värdegrunder för respektive enhet. En värdegrund är en viktig byggsten för att utveckla verksamheten till att bli vad den är när den är som bäst. En värdegrund måste förstås och accepteras av var och en för att ge effekt i verksamheten och därför är själva arbetsprocessen det viktigaste, att sätta egna ord på värdegrundens begrepp och att vara överens i arbetslaget om vad orden står för i den egna verksamheten.

Enligt stadsdelsförvaltningen stämmer förslaget till värdegrund för äldreomsorgen i Stockholm överens med regeringens förslag. Värdegrunden ger bra underlag

för värderingar och förhållningssätt för äldreomsorgen, som enligt förvaltningen, ska präglas av hög kvalitet och individuellt bedömt och utformat stöd till den enskilde. Det synsätt som presenteras i förslaget till värdegrund är utgångspunkt för enheternas arbete med värdegrund för Kungsholmens äldreomsorg.

Att integrera arbetet med värdegrunden i stadens system för ledning och styrning, ILS, kan enligt förvaltningen vara ett bra sätt att implementera värdegrunden. Att införa en indikator inom området, som äldreförvaltningen föreslår, bör enligt förvaltningen övervägas noga då det kan vara svårt att hitta en indikator som mäter värdegrundsarbetet.

Värdighetsgarantier

Förvaltningen instämmer i äldreförvaltningens förslag att enheterna inom stadens äldreomsorg ska komplettera sina kvalitetsgarantier med äldreomsorgens värdegrund.

Värdegrundsmärkning

Förvaltningen instämmer även i äldreförvaltningens förslag att staden ska avvakta innan ställning tas till om systemet med värdegrundsmärkning ska införas generellt i staden eller vara frivilligt för de kommunala utförarna liksom för de privata utförarna.

Kompensation till enskilda

Förvaltningen instämmer slutligen i äldreförvaltningens bedömning att riktlinjer för tillämpningen inom staden behövs innan möjligheten för stadsdelsnämnderna att ge kompensation till enskilda kan utnyttjas.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 oktober 2010 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 29 september 2010 som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av ledamoten Hans Enroth (V), *bilaga*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Lars Arell m.fl. (S), *bilaga*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Yildiz Kafkas (MP), *bilaga*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 september 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till äldrenämndens förslag till gemensam värdegrund för stadens äldreomsorg.

Förvaltningen delar äldrenämndens uppfattning att arbetet med värdegrunden ska integreras i stadens system för ledning och styrning, ILS, och därmed bli en obligatorisk aktivitet för stadsdelsnämnderna.

Som äldrenämnden framhållit finns det en nära koppling mellan stadens kvalitetsgarantier och de värdighetsgarantier som på lokal nivå kan tas fram för att stödja värdegrundsarbetet. Förvaltningen stödjer förslaget om att de kvalitetsgarantier som utfärdas inom äldreomsorgen kompletteras med värdegrunden.

En för staden gemensam värdegrund som direkt kopplas till kvalitetsgarantierna kommer att kunna bidra till att de äldre och deras närstående bättre förstår vad äldreomsorgen har att erbjuda och vad de kan förvänta sig.

Om värdegrundsarbetet ska bli en naturlig del i det dagliga arbetet är det viktigt att de värdeord och begrepp som används konkretiseras. Ledarskapet är av avgörande betydelse för ett levande och framgångsrikt värdegrundsarbete. Förvaltningen delar äldrenämndens uppfattning att värdegrunden fortsättningsvis ska ingå som en del i stadens ledarutbildning.

Förvaltningen anser, i likhet med äldrenämnden, att det behövs riktlinjer innan staden utnyttjar möjligheten att kompensera den enskilde i de fall denne inte fått bistånd inom skälig tid eller i enlighet med beslut fattat av socialnämnden eller av domstol.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 oktober 2010 att överlämna Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 oktober 2010 som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Abebe Hailu m.fl. (S), *bilaga*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Jakob Dencker m.fl. (MP), *bilaga*.

Särskilt uttalande gjordes av och ledamot Gunilla Bhur m.fl. (V), *bilaga*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 oktober 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i allt väsentligt positiv till att en värdegrund, gemensam för staden införs. Detta är en betydelsefull komponent för att behålla gällande likställighetsprincip med tanke på den mångfald av utförare som idag finns

inom äldreomsorgen i Stockholm.

För att värdegrunden ska få betydelse krävs dock att ett genuint och genomgripande arbete läggs på implementering av denna. Framförallt måste de grundläggande värdeorden; ”självbestämmande, valfrihet och individualisering” förstås av alla och få en reell innebörd i det vardagliga arbetet. Tid och resurser måste avsättas för diskussion och reflektion i arbetslagen. Detta är viktiga moment i implementeringen för att betydelsen av de mjuka värdena inte ska förbli på en retorisk nivå utan vara förankrade i den dagliga verksamheten. Detta ställer krav på att vägledningsmaterialet är upplagt så att arbetslagen kommer att uppleva att värdegrunden erövrats av dem och blir deras ”egna” dokument.

Förvaltningen vill framhålla det angelägna i att centrala medel avsätts för att ge alla inom äldreomsorgens verksamheter en grundläggande fortbildning. Denna måste ha sin utgångspunkt i ny forskning om åldrande och relatera till den situation som är aktuell för äldre idag. Det är i denna kunskap om åldrande som värdegrunden har sitt ursprung. Särskild fortbildning bör erbjudas äldreomsorgens chefer, som bör ges instrument för att utveckla ett strategiskt ledarskap. Det är viktigt att cheferna kan leda en långsiktig utvecklingsprocess bland sina medarbetare. Det är också viktigt att cheferna kan inspirera och mana fram sina medarbetares genuina intresse och engagemang för äldres livssituation och unika behov. Det är så värdegrunden får ett genomslag i vardagens bemötande av äldre.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 oktober 2010 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 6 oktober 2010 som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av Liliane Svensson m.fl. (S), Rudy Espinoza (V), Rebwar Hassan (Mp), *bilaga*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 oktober 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Skärholmens stadsdelsförvaltning ställer sig positiv till Äldreförvaltningens förslag till gemensam värdegrund.

Äldre människor ska få möjlighet att efter sina unika förutsättningar få uppleva att livet och tillvaron känns meningsfull. Äldreomsorgen ska se den enskilda människan, fokusera på personens kraft och möjligheter och stödja där de egna resurserna inte räcker till. Kärnan i omsorgen är mötet mellan den äldre personen som får stöd och

personalen som utför stödet. En gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad kommer att vara ett viktigt stöd i det arbetet.

En gemensam värdegrund bör gälla all verksamhet inom äldreomsorgen i Stockholms stad och det är därför viktigt att kravet på att arbeta med värdegrunden också gäller de privata utförare som staden anlitar.

Skärholmens stadsdelsförvaltning har under många år arbetat med en värdegrund inom förvaltningen. Arbetet gör att värdegrundsbegreppet är väl känt för personalen och innehållet i stadsdelens värdegrund går helt i samklang med

Äldreförvaltningens förslag.

Förvaltningen anser att det är viktigt att alla enheter inom äldreomsorgen noga beskriver hur de ska arbeta med värdegrunden i sina befintliga system för verksamhetsplanering och uppföljning. Inom Stockholms stads egna verksamheter ska detta göras i stadens integrerade ledningssystem, ILS. I enheternas kvalitetsgarantier ska det tydligt framgå hur arbetet med värdegrunden säkerställs, några specifika värdighetsgarantier ska därför inte vara nödvändiga.

Stadsdelsförvaltningen delar äldreförvaltningens tvekan kring kompensation till enskilda personer. Skulle ett beslut om kompensation tas så är det viktigt att ta fram gemensamma riktlinjer för hur frågan ska hanteras inom staden.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 30 september 2010 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 september 2010 som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 september 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Den föreslagna värdegrunden för Stockholms stad stämmer väl med den föreslagna nationella värdegrunden. Förvaltningen anser att förslaget stämmer väl överens med hur äldreomsorgen ska utformas nu och i framtiden.

Pensionärsrådet har beretts tillfälle att yttra sig i ärendet och vill anföra följande:

Ålderdomen kommer smygande på oss alla med ett ökat behov av stöd och hjälp. Den dag då vi börjar ha ett ökat behov av äldreomsorgens tjänster har inte sällan kraften att bestämma om sin egen person försvagats. Det torde dock finnas kvar en önskan att tjänsterna ska kunna anpassas efter vår egenart, särprägel och temperament samt intressen. Att välja vård- och omsorgsboende, när den tiden kommer, kan vara svårt och frustrerande. Det gäller särskilt när utbudet är stort. Man har begränsade möjligheter att bilda sig en uppfattning om olika boendens kvalitet och när man kan få bostad på önskad plats. Många hoppas att så länge som möjligt kunna bo kvar i den ordinarie bostaden.

Den grupp äldre som kommer i åtnjutande av äldreomsorgens service och om-

vårdnad kan sålunda anses som en relativt svag grupp fysiskt, psykiskt, socialt och i vissa fall ekonomiskt. Innan beslut tas om den gemensamma värdegrunden för äldreomsorgen måste man ta hänsyn till dessa förhållanden. Ett aktivt stöd med medkänsla och förståelse behövs för de äldre som måste välja äldreomsorgen tjänster. Det är också en förutsättning för att de äldre ska kunna få leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och få ett meningsfullt liv.

Värdegrund

Begreppet värdegrund började användas i svenskan på 1990-talet i diskussioner kring framför allt ett kollektivs etiska grundvalar, t ex en stat, institution, förening eller folkrörelse. Det kan också syfta på de mest grundläggande principerna inom en ideologi eller religion. Man ser ordet förekomma allt mer i den offentliga debatten.

Regeringens förslag på inriktningen av socialtjänstens verksamhet inom äldreomsorgen kallas värdegrund i propositionen "Värdigt liv i äldreomsorgen" (2009/10.116). Det föreslås att det i socialtjänstlagen införs en bestämmelse enligt följande:

Socialtjänstens verksamhet, som rör omsorg om äldre, ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).

Äldreförvaltningen föreslår följande gemensamma värdegrund för äldreomsorgen i

Stockholms stad:

Äldreomsorgen i Stockholm ska präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.

Pensionärsrådet i Spånga - Tensta –

Allmänna synpunkter anser Pensionärsrådet anser att de i värdegrunden använda begreppen är synnerligen omfattande och lika gärna skulle kunna gälla alla samhällsmedborgare.

Begreppen är mycket abstrakta och kräver en ingående analys och konkretisering för att kunna användas i den ordinarie verksamheten. Viss hjälp kan fås i den nämnda propositionen, där begreppen i viss mån utvecklas närmare.

Ordet värde är förknippad med något positivt. Det är också relaterat till någon form av handling. I detta fall synes det beskriva hur äldreomsorgens personal ska bete sig gentemot de äldre. Det gäller inte bara det mänskliga beteendet utan också hur personella och ekonomiska resurser ska tilldelas för att realisera innebörden av denna värdegrund.

Ordet grund kan sägas vara en samlingsbeteckning av alla de principer som inefattas i begreppet värdegrund. I det ordet kan ligga inbäddat motivet för värdegrunden. Tydligare framgår detta i äldreförvaltningens förslag om självbestämmande, individualisering och valfrihet. I sistnämnda tillägg skymtar något av den politiska ideologin.

Regeringsförslaget har inte formulerats som en rättighet för den enskilde utan endast som ett slags värderingsinstrument för verksamheten i äldreomsorgen. På så sätt blir innehållet i förslaget inte särskilt förpliktigande för kommunen.

I äldreförvaltningens förslag kan man därför inte gå längre. Man är nödsakad att betrakta värdegrunden som ett instrument som anger äldreomsorgens inriktning.

Äldreförvaltningens synpunkter och förslag

Värdegrund

Äldreförvaltningen ska enligt förslaget ta fram en beskrivning av hur verksamheterna kan inarbeta värdegrunden i det konkreta arbetet. En folder och ett studiematerial på stadens webbplats är under utarbetande och under 2010 avser man att genomföra dialogmöten.

Enligt pensionärsrådet har människor som arbetar i äldreomsorgen olika livsvärldar, erfarenheter och livsåskådningar. Det går därför inte att bara diskutera innehållet i begreppen som innefattas i värdegrunden. Tillräckliga ekonomiska och personella resurser måste också anslås bland annat för att djupare informera om innebörden i de begrepp som värdegrunden innehåller. Dessa måste göras tillräckligt konkreta och begripliga för dem som skall tillämpa bestämmelsen och andra regler, som har samband härmed. Det gäller också att förstå och ta till sig den etik som innefattas i värdegrunden och dra konsekvenserna där av. Dessutom kan innebörden ändras efter utvecklingen i samhället. För detta krävs en kontinuerlig utbildning som bör ingå som en naturligt led i verksamheten.

Ökat inflytande för äldre

Pensionärsrådet anser att biståndsbedömningen bör göras så smidig och flexibel som möjligt. Det är en förutsättning för att öka de äldres inflytande och delaktighet. Det underlättar möjligheten att anpassa omsorgen efter varje äldres särskilda och varierande behov och önsknings. Det bör övervägas att i ökad omfattning göra viss service och vård sådan att den kan erhållas utan särskild eller med förenklad biståndsbedömning. Det kan avlasta biståndsbedömarna och samtidigt minska kostnaderna. Möjligheten för den äldre att påverka innehållet i äldreomsorgen kan också härigenom öka.

Värdighetsgarantier.

Pensionärsrådet anser att värdighetsgarantier förutsätter att äldreomsorgen förbinder sig att svara för en viss kvalitet i äldreomsorgen. Om i så fall kvaliteten inte kan upprätthållas måste den äldre ha möjlighet att få sina behov tillfredsställda på annat håll. I sådana fall bör äldreomsorgen svara för kostnaderna. Det bör undersökas om det system som redan finns med vissa ändringar kan användas som grundmaterial för garantierna.

Kompensation till enskilda.

Pensionärsrådet anser kompensation för t.ex. fel, brist, dröjsmål och skada, när det gäller service och vård i äldreomsorgen kräver ett regelsystem för att minska svårigheterna vid bedömningen. Det måste också finnas möjligheter att inom rimlig tid på annat håll få den äldreomsorg som krävs. Givetvis bör det också finnas möjlighet för äldreomsorgen att vidta rättelse, om detta kan ske inom rimlig tid. Ett sådant system måste ge möjlighet till

snabbt förfarande.

Det är inte lämpligt att stadsdelsnämnderna beslutar i sådana ärenden men de kan naturligtvis höras i ärendena. Helst bör det finnas en fristående reklameringsavdelning som beslutar.

Finansiering

Pensionärsrådet anser att en lättillgänglig information om värdegrunden och allt det som har samband därmed bör distribueras till medborgarna i god tid före ikraftträdande. Medel för detta bör anslås ur budgeten. Om inte det förslår bör statliga medel sökas.

Det behövs också medel för lämplig information och fullödiga utbildningsinsatser för dem som arbetar inom äldreomsorgen för genomförandet att värdegrundsprojektet och för verksamheten framöver. Finns möjlighet att söka stathga medel för dessa ändamål bör den utnyttjas.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 oktober 2010 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 oktober 2010 som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Forsell m fl (S) Birger Jeansson (MP) och Heinz Spira (V), *bilaga*.

Ersätтарыtrande gjordes av Emma Pettersson (C), *bilaga*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 oktober 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till en gemensam värdegrund för de värderingar och de förhållningssätt som ska genomsyra äldreomsorgen. En gemensam värdegrund bidrar till att skapa förutsättningar för en likvärdig äldreomsorg. För att värdegrundsarbetet ska bli en naturlig del i det dagliga arbetet krävs att ledning och medarbetare får kompetens och utbildning.

Genom äldreförvaltningens arbete med att ta fram ett konkretiserat i vägledningsmaterial kommer verksamheten få stöd i hur värdegrunden ska integreras i det praktiska arbetet. Att satsa på utbildning ligger i linje med regeringens beslut om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att i samråd med Sveriges kommuner och landsting ta fram underlag för utbildning i den nationella i värdegrunden för bland annat biståndshandläggare och arbetsledare inom både kommunalt och enskilt driven äldreomsorg.

Styrning och uppföljning av värdegrundsarbetet kommer att underlättas av att det integreras i stadens system för ledning och styrning (ILS) och som föreslås av äldre-

nämnden.

Den föreslagna värdegrunden för Stockholms stads äldreomsorg bör omformuleras så att den bättre stämmer överens med den nationella värdegrunden och att fokus är på den enskilde individen. Förslaget kan med sin nuvarande formulering tolkas som om det är organisationen som ska präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 oktober 2010 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 30 september 2010 som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av ledamoten Hans Enroth (V), *bilaga*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Lars Arell m.fl. (S), *bilaga*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 september 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget om en gemensam värdegrund för äldreomsorgen inom Stockholms stad. Den utgör en grund på vilken de olika verksamheterna inom äldreomsorgen vilar på, såväl de kommunala som de som drivs på entreprenad åt staden.

Självbestämmande, individualisering, valfrihet och ett värdigt liv är goda exempel på viktiga ledord för en god äldreomsorg. Att värdegrunden implementeras och följs upp med regelbundenhet är en förutsättning för att kunna säkra kvaliteten inom såväl de egna verksamheterna som i de som drivs på entreprenad. Förvaltningen vill framhålla vikten av att den kvalitetsuppföljning som föreslås i remissen formaliseras och att "kvalitetsmätt" ingår i de manualer/blanketter som finns för verksamhetsuppföljning.

Förvaltningen ser även positivt på de informations- och utbildningsinsatser som äldreförvaltningen planerar att genomföra i samband med introduktionen av värdegrunden. Utbildningsinsatserna utgör en möjlighet för kompetensutveckling vilket i sin tur kan bidra till att bedömningarna blir än mer lika över staden.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 oktober 2010 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 13 oktober 2010 som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Rolf Lindell m fl (s), ledamöterna Marion Sundqvist (mp) och Per Hamnström (v), *bilaga*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 oktober 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Fr o m den 1 januari 2011 har följande inledande mening lagts in i 5 kap 4 § Socialtjänstlagen: "*Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).*"

Med värdigt liv menas enligt propositionen att en person även vid hög ålder så långt möjligt ska kunna leva sitt liv utifrån sin identitet och personlighet. Hon eller han bör om möjligt få stöd i att behålla sina intressen och vanor. Begreppet värdigt liv har en övergripande karaktär och kan innebära sådant som privatliv och kroppslig integritet, självbestämmande, delaktighet, individanpassning, insatser av god kvalitet och gott bemötande av den äldre personen och hennes eller hans närstående.

I kommunfullmäktiges budget för 2010 fick äldrenämnden i uppdrag att som komplement till den nya lagtexten ta fram en gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad. Äldreförvaltningen föreslår att den gemensamma värdegrunden för Stockholms stad formuleras på följande sätt:

"Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet."

Stadsdelsförvaltningen anser att den formulering som föreslås för en gemensam värdegrund inom äldreomsorgen i staden överensstämmer med andan i den nya lagtexten och de kommentarer som finns i propositionen.

Även om Sverige satsar mest resurser i världen på äldreomsorg (enligt Sveriges Kommuner och Landsting fem gånger så mycket som genomsnittet inom EU) så måste resurserna kompletteras med ett ständigt värdegrundsarbete.

Själva formuleringen i värdegrunden bör införlivas på ett sätt som gör att det är enkelt för all personal inom äldreomsorgen att ta till sig och att arbeta i enlighet med den. Begreppet värdighet och vad det innebär borde naturligtvis vara en självklarhet för alla som möter en äldre person, oavsett om denne bor på ett äldreboende eller i sin ordinära bostad. Det är därför nödvändigt att på ett praktiskt sätt förklara vad detta innebär så att värdegrunden införlivas i det dagliga arbetet.

RESTERVATIONER M.M

Äldrenämnden

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Ewa Samuelsson (KD), ledamoten Olle Andretzky m.fl. (M) och ledamoten Helen Jäderlund Eckardt (FP) enligt följande.

"Den gemensamma värdegrunden ger bra underlag för de värderingar och de förhållningssätt som ska gälla i äldreomsorgen för att kvaliteten ska utvecklas och en värdig äldreomsorg ska kunna uppnås. Genom denna tydliggörs den människosyn som ska gälla för äldreomsorgen, om varje människas absoluta och okränkbara värde och om rätten att få bli sedd och bemött med värdighet, med respekt för egna val. Värdegrunden anger den inriktning och det förhållningssätt som ska gälla för äldreomsorgen.

Egentligen är det ju självklart att äldre ska kunna fortsätta att leva utifrån sin identitet och personlighet, även inom äldreomsorgen. Men en tydlig värdegrund kan hjälpa till att lyfta upp de här frågorna på agendan, och få oss att reflektera över vårt förhållningssätt och vår syn på åldrandet. Vår individualitet minskar inte ju äldre vi blir, forskning visar till och med på det motsatta. Därför är det viktigt att äldreomsorgen individanpassas mer. I Stockholms stad pågår ett långsiktigt, medvetet och systematiskt arbete för att säkra och förbättra kvaliteten och utveckla äldreomsorgens verksamheter.

För att värdegrunden ska bli levande krävs ett omfattande arbete bland chefer och personal på enhets- och arbetsgruppsnivå. Ledarskapet liksom medarbetarnas kompetens och utbildning har stor betydelse. Det är först när värdegrunden blir en naturlig del i det dagliga arbetet som den kan genomsyra hela verksamheten och nå alla äldre. Det är viktigt att all personal är delaktig i värdegrundsarbetet från början. Personalens förhållningssätt är centralt för att tillgodose den äldres behov av värdigt liv och välbefinnande. Det behövs utrymme för värdegrunds- och etikdiskussioner och att personalen får möjlighet till handledning och stöd från närvarande arbetsledare. Det är i mötet människor emellan som värdegrundens innebörd avspeglar sig. Det är där som resultatet av vårt arbete kommer till uttryck."

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Leif Rönngren m.fl. (S), ledamoten Eivor Karlsson (MP) och tjänstgörande ersättaren Brit Rundberg (V), enligt följande.

"I grunden är vi skeptiska till att ta fram en särskild värdegrund för äldreomsorgen, utan anser att såväl socialtjänstlagen som FN:s konventioner om mänskliga rättigheter borde vara nog så bra utgångspunkter för diskussioner om etik inom äldreomsorgen.

Det stora hotet mot äldreomsorgen idag är inte brist på värdegrunder utan brist på resurser, som tvingar personalen att stressa för att hinna utföra beviljade insatser inom hemtjänsten eller för att klara av att ge de äldre en socialt innehållsrik dag på vård- och omsorgsboende.

Vi är också tveksamma till att koppla värdighetsgarantier till kvalitetsgarantier, vilka vi uppfattar som tunna och innehållslösa och därmed knappast gör någon nytta för de äldre.

I det fall beslut fattas om en värdegrund för äldreomsorgen anser vi att formuleringarna bör ändras. Den föreslagna formuleringen i första meningen innehåller begrepp som överlappar varandra. En bättre formulering skulle vara "... självbestämmande, individualisering och integritet"... I andra meningen föredrar vi begreppet "ett liv som andra", vilket används i funktionshinderssammanhang för att betona människors lika värde istället för "ett värdigt liv".

Bromma stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Johan Heinonen (S) m.fl., Lillemor Samuelsson (V) och Eie Herlitz (MP) enligt följande.

I grunden är vi skeptiska till att ta fram en särskild värdegrund för äldreomsorgen, utan anser att såväl socialtjänstlagen som FN:s konventioner om mänskliga rättigheter borde vara nog så bra utgångspunkter för diskussioner om etik inom äldreomsorgen.

Det stora hotet mot äldreomsorgen idag är inte brist på värdegrunder utan brist på resurser, som tvingar personalen att stressa för att hinna utföra beviljade insatser inom hemtjänsten eller för att klara av att ge de äldre en socialt innehållsrik dag på vård- och omsorgsboende.

Vi är också tveksamma till att koppla värdighetsgarantier till kvalitetsgarantier, vilka vi uppfattar som tunna och innehållslösa och där med knappast gör någon nytta för de äldre.

I det fall beslut fattas om en värdegrund för äldreomsorgen anser vi att formuleringarna bör ändras. Den föreslagna formuleringen i första meningen innehåller begrepp som överlappar varandra. En bättre formulering skulle vara "...självbestämmande, individualisering och integritet...". I andra meningen föredrar vi begreppet "ett liv som andra", vilket används i funktionshinderssammanhang för att betona människors lika värde i stället för "ett värdigt liv".

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamöterna Mervi Mäkinen Andersson, Lennart Pöppel, tjänstgörande ersättarna Lars-Göran Carlsson, Arne Ahlström alla (s),

ledamöterna Jonas Eklund (mp), Rosa Lundmark (v) till förmån för det egna förslaget enligt följande.

I grunden är vi skeptiska till att ta fram en särskild värdegrund för just äldreomsorgen, utan anser att såväl socialtjänstlagen som FN:s konventioner om mänskliga rättigheter är nog så bra utgångspunkter för diskussioner om etik inom äldreomsorgen. Det mesta som sägs i värdegrunden är för övrigt lika aktuellt inom stöd och service till personer med funktionsnedsättningar och inom socialpsykiatri.

Det stora hotet mot en värdig äldreomsorg är inte brist på värdegrunder utan brist på resurser, som tvingar personalen att stressa för att hinna utföra beviljade insatser inom hemtjänsten eller för att klara av att ge de äldre en socialt innehållsrik dag på vård- och omsorgsboende. Det viktigaste är att staden tillför de resurser som krävs för en god vård och omsorg.

Vi är också tveksamma till att koppla värdighetsgarantier till kvalitetsgarantier, vilka vi uppfattar som tunna och innehållslösa och därmed knappast gör någon nytta för de äldre. Ifall beslut fattas om en värdegrund för äldreomsorgen anser vi att formuleringarna bör ändras i två fall. Den föreslagna formuleringen i första meningen innehåller begrepp som överlappar varandra. En bättre formulering som också tillför innehåll skulle vara "Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering och integritet".

I andra meningen föredrar vi begreppet "ett liv som andra", vilket används i funktionshinderssammanhang för att betona människors lika värde istället för "ett värdigt liv". Meningen skulle då lyda "Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett liv som andra och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet."

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Gunnar Sandell m fl (s), Sebastian Sandström (mp) och Inger Stark (v) enligt följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar följande som svar på remissen från kommunstyrelsen. grunden är nämnden skeptisk till att ta fram en särskild värdegrund för äldreomsorgen, utan anser att såväl socialtjänstlagen som FN:s konventioner om mänskliga rättigheter borde vara nog så bra utgångspunkter för diskussioner om etik inom äldreomsorgen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Eva Fagerhem m.fl. (S) och tjänstgörande ersättaren Johan Faxér (MP) enligt följande.

”I grunden är vi skeptiska till att ta fram en särskild värdegrund för äldreomsorgen utan anser att såväl socialtjänstlagen som FN:s konventioner om mänskliga rättigheter borde vara nog så bra utgångspunkter för diskussioner om etik inom äldreomsorgen.

Det stora hotet mot äldreomsorgen idag är inte brist på värdegrunder utan brist på resurser som tvingar personalen att stressa för att hinna utföra beviljade insatser inom hemtjänsten eller för att klara av att ge de äldre en socialt innehållsrik dag på vård- och omsorgsboende”

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Birgitta Dickson m fl (m), ledamot Helen Jäderlund Eckardt och ledamot Fredrik Wallén (kd) enligt följande.

”Det är viktigt att en gemensam värdegrund är tydligt definierad för att kunna följas upp. Fokus måste vara att äldreomsorgen ska präglas av hög kvalitet.”

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Bengt Roxne m fl (s), tjänstgörande ersättare Margareta Boman (v) och tjänstgörande ersättare Birgitta Wosse (mp) enligt följande.

"Vi hänvisar till (s), (v) och (mp):s särskilda uttalande vid Äldrenämndens behandling av rubricerat ärende vid sitt sammanträde den 11 maj 2010, § 7."

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Catarina Agrell m.fl. (S), Reijo Kittilä (V) och Ingerd Akselsson Le Douaron (MP) med hänvisning till sitt gemensamma förslag enligt följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet som svar på remissen och framför därutöver följande kompletterande och delvis från tjänsteutlåtandet avvikande synpunkter.

Nämnden är i grunden skeptisk till tanken att ta fram en särskild värdegrund för just äldreomsorgen. Vi anser att såväl socialtjänstlagen som FN:s konventioner om mänskliga rättigheter är nog så bra utgångspunkter för diskussioner om etik inom äldreomsorgen. Det mesta som sägs i förslaget till värdegrund för äldreomsorgen är enligt vår uppfattning lika tillämpligt inom stöd och service till personer med funktionsnedsättningar och inom socialpsykiatri.

Det stora hotet mot en värdig äldreomsorg är inte brist på värdegrund utan bristen på resurser. Arbetet med värdegrunden kan bli ett sätt att dölja resursbristen i vackra ord om värdighet, självbestämmande, meningsfullhet, trygghet, valfrihet etc. I dag tvingar dock resursbristen personalen att stressa för att hinna utföra beviljade insatser inom hemtjänsten eller för att klara av att ge de äldre en socialt innehållsrik dag på vård- och omsorgsboendet. Det viktigaste är att staden tillför de resurser som krävs för en god vård och omsorg. Först då blir det möjligt för personalen att ha tid för reflektion och diskutera värdegrund och etik så att det inte bara blir vackra tomma ord som personalen inte ges några möjligheter att leva upp till i det dagliga arbetet med de äldre.

Ifall beslut trots allt fattas om en värdegrund för äldreomsorgen bör två av formuleringarna ändras. Första meningen innehåller begrepp som överlappar varandra. En bättre formulering som också tillför innehåll skulle vara "Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering och integritet".

I den andra meningen föredrar vi begreppet "ett liv som andra", vilket används i funktionshinderssammanhang för att betona människors lika värde istället för "ett värdigt liv". Meningen skulle då lyda "Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett liv som andra och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Hans Enroth (V) som ansåg att stadsdelsnämnden skulle ha beslutat att överlämna förvaltningens remissvar utan eget ställningstagande.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Lars Arell m.fl. (S) enligt följande.

Det är svårt att förstå meningen med riksdagens beslut om införandet av en gemensam värdegrund för äldreomsorgen. FN:s konventioner om mänskliga rättigheter, som Sverige ratificerat, ska garantera alla människors lika värde och mänskliga rättigheter, och självfallet också redan vara implementerade i åtminstone offentliga verksamheter. Brister i attityder gentemot äldre medborgare förekommer dessvärre och demonstreras värtaligt nog i ständig underbudgetering av äldreomsorgen i Norrmalm. I förvaltningens remissvar beskrivs den tänkta nyttan med värdegrunden vara: "...kommer att kunna bidra till att de äldre och deras närstående bättre förstår vad äldreomsorgen har att erbjuda och vad de kan förvänta sig." Den meningen kan exemplifieras med nedanstående utdrag ur verkligheten:

- En 91-åring med nedsatt hörsel, aptitlöshet och ryggsmärtor önskar efter sjukhusvistelse få korttidsvård. För en lekman är begäran lättförståelig. Personen är i fortsatt behov av omvårdnad och vill känna trygghet i att ha människor omkring sig. Hon beskrivs ha ett omfattande omvårdnadsbehov och beviljas åtskilliga hemhjälpinsatser

då: "Målet med de beviljade insatserna är att den enskilde ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå i hemmet". Det är klara verba och stämmer till punkt och pricka med hur gällande riktlinjer ska tillämpas. Dock lämnas inte mycket utrymme åt "självbestämmande, individualisering och valfrihet" som värdegrunden sägs kunna skapa. Korttidsvård kostar mer än även mycket omfattande hemhjälpinsatser.

- En 98-åring klarar sig hyfsat med några hemhjälpinsatser men ansöker om vård och omsorgsboende för att få bo med andra människor som är i samma situation. Här konstateras att han behöver visst stöd då han har nedsatt balans. Han har däremot inte det omfattande omvårdnadsbehov som krävs för att kunna bevilja ett vård- och omsorgsboende. Skulle införandet av värdegrunden ge honom rätten att få känna det välbefinnande han önskar?

Vackra ord och stiliga formuleringar bekostar inte fler omsorgsinsatser.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Yildiz Kafkas (MP) enligt följande.

Det är svårt att förstå vilket mervärde den nya lagen kan innebära jämfört med stadens nuvarande kvalitetsgarantier eller andra styrmedel. Det akuta behovet inom äldre vården är utökade personella och ekonomiska resurser för att höja kvalitén i verksamheten. De miljoner som anslås för att lära ut personalen och cheferna "stadens värdegrund för äldreomsorgen" kunde ha gjort bättre nytta i resursförstärkning på det dagliga arbetet inom äldreomsorgen.

I övrigt hänvisar vi till socialdemokraternas, miljöpartiets och vänsterpartiets gemensamma särskilda uttalande i Äldrenämnden den 11 maj 2010.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Abebe Hailu m.fl. (S) enligt följande.

Värdegrunden är mer en fråga om demokrati och ska medverka till att säkerställa kvalitet generellt inom vård och omsorg. Detta ser vi inte i praktiken inom äldreomsorgen idag. Det innebär att Stockholms stad skickar ut dubbla budskap till stadsdelen Rinkeby-Kista. Det kan skapa misstro inom äldreomsorgen eftersom arbetet med värdegrunden ska ske samtidigt som det finns ett underskott på 4,3 mnkr inom äldreomsorgen. Under senare år har privatiseringsvågen sköljt fram över de kommunala verksamheterna i äldreomsorgen. Vi har tydligt sett att åtgärder som genomförts i vår stadsdel har drabbat våra äldre invånare och personal. Det är en följd av den borgerliga majoritetens politik som tydligt gynnat privata verksamheter.

Vi har under senare år tydligt sett hur mer restriktiva bedömningar har slagit hårt mot våra äldre genom att den biståndsbedömda tiden inte alltid räcker till, att kontinuitet saknas i personalgruppen och att våra äldre inte känner trygghet eftersom det är alldeles för många personer som besöker deras hem dagligen. Vad de äldre önskar, är

att veta när personalen kommer, vad de ska göra, att de inte har så bråttom och att det finns kontinuitet i personalgruppen. Olika hemtjänstinsatser har också lagts ut på olika specifika företag för till exempel städning och tvätt.

Tanken med värdegrundsarbetet för äldreomsorgen i Stockholm är bra eftersom det handlar om hur man kan konkretisera det praktiska arbetet från grunden. Att Stockholms stad avsätter resurser för en värdegrund inom äldreomsorgen och att dessa ska läggas på ledning, information, handledning och planering av system betyder inte i praktiken att kvaliteten i äldreomsorgen förbättras.

Det stora hotet mot äldreomsorgen idag är inte brist på värdegrunder utan brist på resurser, som tvingar personalen att stressa för att hinna utföra beviljade insatser inom hemtjänsten eller för att klara av att ge den äldre en socialt innehållsrik dag på vård- och omsorgsboende.

Vi anser att kvaliteten förbättras genom att tillföra resurser i form av mer personal ”fler händer” med utbildning inom vård och omsorg. Personalgrupperna som arbetar med de äldre i deras vardag måste vara delaktiga i arbetet med värdegrunderna. Vi saknar en uppföljningsplan där den röda tråden genom verksamheten kan följas. ”Hur” ska värdegrunden tillämpas i den äldres vardag när denne inte heller får eller kan delta i värdegrundsarbetet. Vi måste också fråga oss vad är det den äldre egentligen väljer och vill? En värdegrund är i sig ingen garanti för att kvaliteten i arbetet förbättras. För att nå dit måste alla som arbetar inom äldreomsorgen involveras i såväl framtagning som implementering och för detta krävs att resurser på alla nivåer avsätts. Då kan värdegrunder ge goda resultat i praktiska arbetet med de äldre och de kan påverka sin egen vardag.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Jakob Dencker m.fl. (MP) enligt följande.

Vi är försiktigt positiva till att man tar fram och förtydligar värdegrunden för äldreomsorgen. Värdegrunden kan komplettera de riktlinjer som finns i socialtjänstlagen och i FN:s konventioner om mänskliga rättigheter. Men det stora hotet mot äldreomsorgen är inte bara brist på värdegrunder utan också brist på resurser, som tvingar personalen att stressa för att hinna utföra beviljade insatser inom hemtjänsten eller för att klara av att ge de äldre en socialt innehållsrik dag på vård- och omsorgsboende.

Om arbetet med värdegrunden leder till att man får till en process av reflektion bland anställda och chefer i äldreomsorgen, reflektion över hur man på ett bättre sätt kan hjälpa till att ge de äldre en värdig tillvaro, då kan arbetet med att ta fram en värdegrund vara värdefull. Ingen värdegrund kan dock kompensera för om det inte finns tillräckligt många människor som arbetar i hemtjänsten och i våra äldreboenden.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Gunilla Bhur m.fl. (V) enligt följande.

Vänsterpartiet i Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd stödjer det särskilda uttalande som Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna i Äldrenämnden har uttalat på sammanträdet 11 maj 2010. Vi vill dock särskilt betona texten i det andra stycket.

”I grunden är vi skeptiska till att ta fram en särskild värdegrund för äldreomsorgen, utan anser att såväl socialtjänstlagen som FN:s konventioner om mänskliga rättigheter borde vara nog så bra utgångspunkter för diskussioner om etik inom äldreomsorgen.

Det stora hotet mot äldreomsorgen idag är inte brist på värdegrunder utan brist på resurser, som tvingar personalen att stressa för att ge de äldre en socialt innehållsrik dag på vård och omsorgsboende.

Vi är också tveksamma att koppla värdighetsgarantier till kvalitetsgarantier, vilka vi uppfattar som tunna och innehållslösa och därmed knappast gör någon nytta för de äldre.

I det fall beslut fattas om en värdegrund för äldreomsorgen anser vi att formuleringarna bör ändras. Den föreslagna formuleringen i första meningen innehåller begrepp som överlappar varandra. En bättre formulering skulle vara”självbestämmande, individualisering och integritet”... I andra meningen föredrar vi begreppet ”ett liv som andra” vilket används i funktionshinderssammanhang för att betona människors lika värde istället för ”ett värdigt liv”.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Liliane Svensson m.fl. (S), Rudy Espinoza m.fl. (V) och Rebwar Hassan m.fl. (Mp) enligt följande.

Vi anser liksom förvaltningen, att ska vi ha en särskild värdegrund för äldreomsorgen, så ska den innefatta såväl kommunala som privata utförare.

Skärholmens stadsdelsnämnd har en sedan många år en värdegrund, som innefattar all verksamhet. För oss är det en självklarhet att alla människor oavsett ålder ska ha rätt att leva sitt liv utifrån sin identitet och personlighet. Detta oavsett man behöver samhällets hjälp och stöd för att kunna det.

Det stora hotet mot en värdig äldreomsorg är inte brist på värdegrunder utan brist på resurser. Det tvingar personalen att stressa för att hinna utföra beviljade insatser inom hemtjänsten eller på vård- och omsorgsboenden. Alla ska ha möjlighet till ett socialt innehållsrikt liv med allt vad det innebär. Det kan vara allt ifrån, att själv få bestämma hur ofta man vill duscha, vilken mat man vill ha och ha möjlighet till utevistelse om man vill det. Det gäller också i hög grad att få ta del av kulturella upplevelser. Ja, i stort sett få leva som alla andra.

Det viktigaste är att staden tillför de resurser som krävs för en god vård och omsorg.

I övrigt hänvisar vi till S, V och Mp särskilda uttalande i Äldrenämnden.

Södermalms stadsdelsnämnd

Ersätтарыttrande gjordes av Emma Pettersson (C) enligt följande.

"Om jag hade haft rösträtt hade jag ställt mig bakom förvaltningens förslag till beslut".

Särskilt uttalande gjordes av Jan Forsell m fl (S) Birger Jeansson (MP) och Heinz Spira (V) enligt följande.

I grunden är vi skeptiska till att ta fram en särskild värdegrund för just äldreomsorgen. Vi anser att såväl socialtjänstlagen som FN:s konventioner om mänskliga rättigheter är nog så bra utgångspunkter för diskussioner om etik inom äldreomsorgen. Det mesta som sägs i värdegrunden är för övrigt lika aktuellt inom stöd och service till personer med funktionsnedsättningar och inom socialpsykiatrin.

Det stora hotet mot en värdig äldreomsorg är inte brist på värdegrunder utan brist på resurser, som tvingar personalen att stressa för att hinna utföra beviljade insatser inom hemtjänsten eller för att klara av att ge de äldre en socialt innehållsrik dag på vård- och omsorgsboende. Det viktigaste är att staden tillför de resurser som krävs för en god vård och omsorg.

Vi är också tveksamma till att koppla värdighetsgarantier till kvalitetsgarantier, vilka vi uppfatta som tunna och innehållslösa och därmed knappast gör någon nytta för de äldre.

Ifall beslut fattas om en värdegrund för äldreomsorgen anser vi att formuleringarna bör ändras i två fall. Den föreslagna formuleringen i första meningen innehåller begrepp som överlappar varandra. En bättre formulering som också tillför innehåll skulle vara

"Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering och integritet".

I andra meningen föredrar vi begreppet "ert liv som andra", vilket används i funktionshinderssammanhang för att betona människors lika värde istället för "ett värdigt liv". Meningen skulle då lyda "Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett liv som andra och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Vice ordföranden Maj vi Andersson m fl (S), ledamoten Maj-Len Eklund (V) och ledamoten Kenneth Rönnquist (MP) anmälde ett särskilt uttalande enligt följande.

Förslaget till gemensam värdegrund slår i sin första mening fast att äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.

För äldreomsorgen i Älvsjö har mandatperioden 2006-2010 präglats av hotande underskott med nedskärningar och besparingar som följd. Flera medarbetare har i omgångar sagts upp från sina tjänster och nu finns t ex bara en 30-procentig tjänst som sjukgymnast kvar på Älvsjö servicehus trots att de äldre som har ett boende där är i allt större behov av omsorg och stöd. Ett servicehus har lagts ner och det har blivit allt svårare för äldre att få ett boende på servicehus då strikta bedömningsregler har anbefallts från alliansen. Ett sjukhem har sålts till en av de stora entreprenörerna som etablerat sig i äldreomsorgsbranschen utan att de boende eller deras anhöriga har fått frågan om detta är vad de verkligen vill.

Så ser det ut inom äldreomsorgen. Vi ställer oss tveksamma till om man lyckas skapa trygghet, större självbestämmande och mer individualisering genom att ständigt säga upp medarbetare och genom att tillämpa en strikt biståndsbedömning. Vi kan inte se hur man åstadkommer en ökad valfrihet genom att sälja ut sjukhem och andra boenden inom äldreomsorgen. Det uppkommer brister i vad som kan kallas ett värdigt liv när man som gammal och sjuk riskerar att när som helst få sitt boende antingen sålt till - eller emellan vinsthungriga entreprenörer. Vi kan inte se hur det kan generera större självbestämmande och meningsfullhet i det dagliga livet när värdegrunden tycks bestå i vackra ord vars syfte är att dölja att den politiska majoriteten inte ställer sig främmande till att sälja ut/konkurrensutsätta all äldreomsorg och därmed avhända sig möjligheten till direkt insyn och påverkan.

Vi instämmer därutöver i S, V och MPs särskilda uttalande i äldrenämndens protokoll nr 4, den 11 maj 2010.

Östermalms stadsdelnämnd

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Rolf Lindell m fl (s), ledamöterna Marion Sundqvist (mp) och Per Hamnström (v) enligt följande.

"Det stora hotet mot äldreomsorgen idag är inte brist på värdegrunder utan brist på resurser." Vi håller helt med våra partivänner i äldrenämnden som uttrycker sig så i ett Särskilt uttalande.